

La quarantena de Son Joi. Descripció de l'espai i relació de persones que hi romangueren¹

Pedro Fidel Castro Lliteras

Introducció

L'epidèmia de pesta que s'havia declarat a maig de 1820 al llevant de Mallorca, amb els primers casos a Son Servera, tingué com una de les primeres reaccions la creació d'un cordó sanitari per tal d'evitar el moviment de persones entre els pobles on es desenvolupava la malaltia i la resta de l'illa.

D'una banda, el cordó sanitari no tenia data d'aixecament preestablerta; de l'altra, algunes de les persones afectades pel cordó i obligades a mantenir-se a la zona contagiada obtingueren permís de la Junta Superior de Sanitat per sortir-ne. Aquest permís, per descomptat, estava condicionat a una quarantena especialment controlada. Per realitzar aquesta quarantena, s'habilità un llatzeret a Son Joi.

¹ La informació aportada per aquesta comunicació forma part de la transcripció i estudi de més d'un milenar de documents provinents del fons anomenat *Pesta 1820: Artà, Capdepera, Sant Llorenç i Son Servera*, de l'Arxiu Històric de la Reial Acadèmia de Medicina de les Illes Balears, que es pot trobar penjat a la xarxa mitjançant la Plataforma d'Arxius Històrics de les Illes Balears, administrada pel Servei de Biblioteca i Documentació de la UIB.

Les referències a documents concrets es fan seguint el mètode utilitzat per aquest servei, indicant el nom de l'arxiu (AHRAMIB) i del fons (PES1820), seguit del codi corresponent al subfons i a les següents subdivisions (p. ex.: DDV, COR_CIC_CJF), del codi del lligall si és necessari (p. ex.: 001), que es correspon a un arxiu PDF i, finalment, el número de pàgina d'aquest arxiu digital on es troba el document escanejat (p. ex. p001).

La localització del cordó

El primer cordó sanitari s'establí dia 29 de maig de 1820 en una línia molt àmplia que intentava contenir una part important de l'est de Mallorca, passant per Can Revull, Son Alzèbits, Son Orlandis, Son Santandreu, Petra, Sant Martí, es Pagos, Porreres i Felanitx.² Aquest cordó era massa ampli per poder ser controlat per les tropes destinades en aquells moments a la tasca i, a més, contenia un territori molt ampli dins el qual encara no s'havia declarat cap cas de la malaltia.

Per això, durant les següents setmanes el cordó anà avançant fins a situar-se a la seva posició quasi definitiva dia 17 de juny:³

- Dreta de la línia: de cala Manacor, passant pel puig de Son Crespí, a Son Negre i Son Cabrer.
- Centre de la línia: de Son Cabrer a Sos Ferrers, passant pels Horts de sa Canal i Son Mesquida.
- Esquerra de la línia: de Sos Ferrers a la mar, deixant el Rafal Pai a l'avantguarda, passant per sa Talaia i ses Pastores.

La posició definitiva del cordó quedà marcada per la construcció de 115 barraques⁴ de pedra amb coberta de teula, cadascuna de les quals havia de servir a una tropa de cinc o sis homes. Potser la millor informació sobre la localització exacta de la línia es pot extreure del registre de propietats que quedaven tallades per aquesta línia, i que s'esmenten en dues llistes segons si les cases es trobaven dins de la zona aïllada o a la part lliure de contagi:⁵

- Cases lliures amb terres dins la zona aïllada, començant per la dreta de la línia: Coll Ferragut, Son Crespí Vell, Son Negre, Son Peretó (que fou el quarter general del Cordó d'ençà del 13 de juny 1820 fins al seu aixecament), l'Hort de Son Peretó, Son Trobat, Son Cabrer, l'Hort de sa Canal, Son Ribot, Bellver, Son Mesquida, Sos Ferrers, sa Talaia, es Cabanells i ses Pastores.
- Cases a l'interior del cordó amb terres fora dels límits del cordó, començant per la dreta de la línia: sa Carroja, sa Marineta, Son Joi, Son Galmés, Can Capirró, Can Montserrat Moyà i el Rafal Pai.

² AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CJF 002 p003.

³ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CJF 004 p101.

⁴ Tot i que la quantitat de barraques esmentades va variant en molts documents diferents, sembla que aquesta fou la quantitat definitiva perquè, una vegada acabada la construcció del conjunt, ja al novembre de 1820, apareix esmentada «la barraca última N°115, sobre el mar de aquel flanco», a l'esquerra de la línia (ES AHRAMIB PES1820 COR_CEM_CCG 007 p009).

⁵ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CPR p031.

La necessitat d'un llatzeret

El cordó s'establí de forma precipitada, sense informar prèviament la població afectada, per tal d'evitar moviments de gent contagiada, que haguessin suposat un gran perill per a la resta de Mallorca. La major part dels afectats per aquest tancament físic del llevant de l'illa foren els habitants dels pobles i possessions de la zona, però també es trobaren tancats i allunyats de les seves cases i famílies molts jornalers que havien anat a treballar a la sega. Aquest fou el cas, sobretot, d'homes de Manacor que havien anat a treballar les terres de Sant Llorenç, però també al·lotes fadrines i nins que també treballaven a les possessions.

En acabar la sega els jornalers no tenien on anar i s'oferiren per formar part d'un cordó interior que separava Sant Llorenç de la resta de pobles contagiats. Pogueren sobreviure així, mantinguts per la Junta Superior de Sanitat. Aquell fou l'únic cordó interior no organitzat exclusivament pels pobles afectats i que comptà amb militars voluntaris provinents de l'exterior del cordó general.

Quan arribà l'octubre i se suprimí el cordó intern de Sant Llorenç, aquella gent quedà definitivament desemparada, sense cap ingrés ni possibilitat d'aconseguir aliment ni per a ells mateixos ni per a les seves famílies, que els esperaven a Manacor. Així, dia 17 d'octubre de 1820 Tomàs de Verí,⁶ comandant general del Cordó, escrigué a la Junta Superior de Sanitat proposant la creació d'un llatzeret, i raonava:⁷

Las continuas reclamaciones de sus familias para que se les reúnan, la indigencia de la mayor parte de ellas por falta de los que las mantenían, me obligan a pedir a VS se sirva determinar no solo el modo y forma como han de ser atendidos en País sano, sino en dicha determinación tenga presente que la mayor parte de aquellos individuos no pueden mantenerse por sí en cuarentena y que sus familias quedarían expuestas a la miseria mientras aquellos no puedan ganar para su sustento a fin de que VS pueda determinar de modo de conciliar aquella justa medida con la subsistencia de tantas personas.

Afegia, a la mateixa carta:

La situación de Son Joy a pocos pasos de la línea ofrece a mi parecer ventajas muy conocidas para lazareto de observación por la parte del país infestado.

⁶ Tomàs de Verí i Togores (Palma, 1763-1838). Enginyer civil i militar de carrera. Fou el comissionat de la Junta Superior de Sanitat al cordó, exercint un comandament exclusivament polític entre els dies 6 i 17 de juny. El fet de tenir una graduació militar superior a la de Josep Ferrer i Quintana (Binissalem, ca1770), qui fou primer comandant del cordó, entre dia 29 de maig i 17 de juny, i la pressió de Guillem de Montis Pont i Vich (marquès de la Bastida. Palma, 1774-1829), cap polític de Mallorca i president de la Junta Superior de Sanitat, posicionaren Verí com a comandant general del Cordó a partir de dia 17 de juny malgrat les reticències d'Antonio María Peón Heredia (1766-1846), comandant general de Balears.

⁷ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CEIP 005 p081.

La casa de Son Joi, elecció i condicionament

Antonio María Peón, dia 5 d'agost de 1820 va passar revista a les tropes del cordó i va realitzar un informe on recollia tot un seguit d'idees per millorar les condicions de la tropa i la seguretat general de la línia tant pel que feia a les comunicacions internes com per tot allò relacionat amb la possibilitat d'intents de fugida o atac al mateix cordó. La segona part d'aquest informe, que recull les observacions dels comandants d'artilleria i enginyeria establerts al cordó, conté un apartat referit a Son Joi:⁸

La casa llamada Son Joy que se halla contigua a la línea sobre la derecha de la barrera debería igualmente quitarse pues aunque se halla inhabitada y aun probablemente abandonada por sospechosa es sumamente perjudicial por formar sus paredes y corral la línea y tener árboles frutales en este y sus inmediaciones.

Per tant, sabem que a mitjan estiu es proposà la destrucció d'aquesta casa, on no residia ningú, i la raó era que la casa i l'hort establien una barrera que dificultava la vigilància cap a la zona acordonada. Per documents localitzats a l'Arxiu Municipal de Manacor, sabem que arreu de la línia es tallaren arbres i destruïren algunes casetes per millorar la visibilitat.⁹ En tot cas, per alguna raó desconeguda, ni Son Joi ni el seu hort acabaren destruïts i, per això, la casa pogué ser utilitzada com a llatzeret.

La resolució sobre l'ús de Son Joi arribà al cordó dia 3 de novembre a través d'una carta enviada el dia anterior per la Junta Superior de Sanitat, que diu així:¹⁰

La Junta ha resuelto se admitan en cuarentena en las casas de Son Joy todos los individuos que lo han solicitado [...] sin permitirles más ropa que la de su uso [...], y para tener la mayor seguridad en esta operación, que es de la mayor importancia, dispondrá VS se establezca a la otra parte de dichas casas de Son Joy una Guardia de seis hombres en la que deben residir continuamente un miembro de la Diputación de Sanidad de Manacor nombrado por ella u otro de sus auxiliares o sacerdote, relevándose cada veinticuatro horas, impidiéndose con esta Guardia toda comunicación con el país de vanguardia. Dispondrá igualmente VS que entre en dicha cuarentena uno de los tres custos de sanidad que hay en la barrera para que cuide de dar fumigaciones necesarias a tenor de las instrucciones que se remitirán y para observar las leyes sanitarias.

Para el mantenimiento de los pobres cuarentenarios dispondrá VS que el Ayuntamiento de Manacor se lo suministre por medio de una olla económica, echándose mano con preferencia de los fondos de sanidad que hay en dicha villa.

⁸ AHRAMIB PES1820 COR_CEM_CCG 004 p003.

⁹ Lamentablement, he perdut el full original amb les notes que vaig prendre sobre aquests documents. Tot i que en tenc transcripcions, no puc aportar la referència concreta a l'arxiu. En tot cas, aquesta informació es trobava entre les notes preses sobre la pesta per un apotecari manacorí a mitjan segle XX.

¹⁰ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRIP 006 p003.

Aquesta carta la rebé Rafael Casteras, coronel que havia estat segon al Comandament del Cordó, primer amb Josep Ferrer i després amb Tomàs de Verí. Aquest militar havia agafat el comandament cada pic que els seus superiors havien d'anar a Ciutat i l'agafà definitivament quan Verí havia abandonat el cordó dia 24 o 25 d'octubre de 1820 per ordre de la Junta Superior de Sanitat.

Immediatament, Rafael Casteras donà ordres per a l'adequació de Son Joi com a llatzeret:¹¹

[...] quedan comunicadas las órdenes para que se verifique a la mayor brevedad el establecimiento del Lazareto de Observación en la casa de Son Joy.

D'una banda, Casteras ordenà als doctors establerts a Sant Llorenç la revisió de l'espai i la programació d'una desinfecció prèvia a l'establiment del llatzeret. Els doctors Pere Josep Botelles i Miquel Barceló¹² foren els encarregats d'aquesta tasca. D'altra banda, ordenà a Pedro Rodríguez¹³ l'aixecament d'un plànol de Son Joi.

El plànol del llatzeret de Son Joi

El *Plan del Lazareto establecido en la casa de Son Joy, formado*¹⁴ és l'únic document cartogràfic localitzat fins ara dins el fons *Pesta 1820* de l'Arxiu Històric de l'Acadèmia de Medicina de les Illes Balears.

El plànol és una representació a escala de les cases de Son Joi i de les estructures necessàries per al control de l'entrada, l'estada i la sortida de les persones que obtenien el permís de la Junta Superior de Sanitat per sortir de la zona acordonada abans de l'aixecament del Cordó Sanitari.

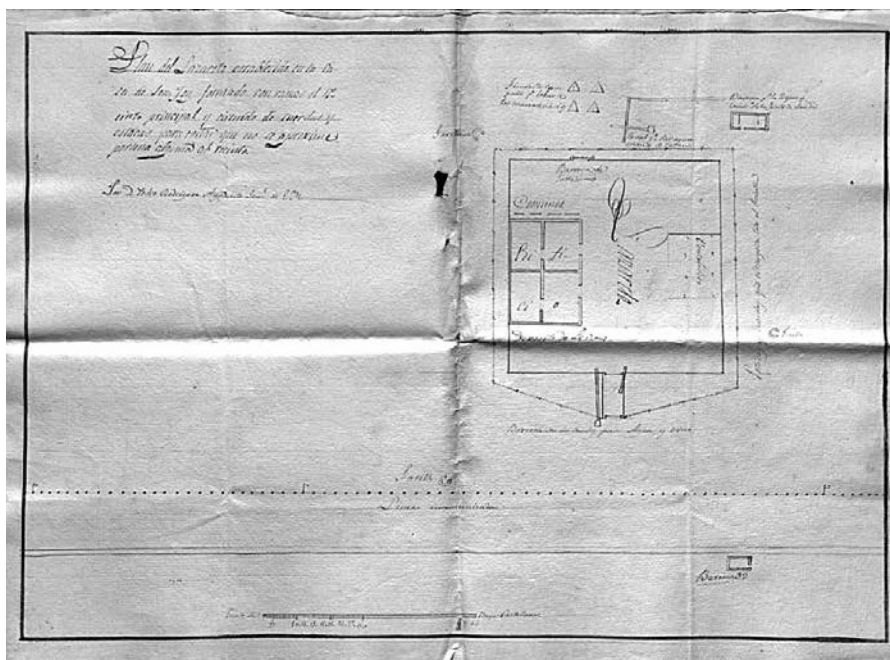
El document consultat és una versió escanejada sense escala; per tant, no és possible saber les dimensions originals del paper que el conté. En tot cas, es pot observar que té dos plecs, un més que la resta de documents.

¹¹ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRC 004 p011.

¹² Pere Josep Botelles era doctor en Medicina i metge titular de Petra. Havia estat enviat a servir a Sant Llorenç, on arribà dia 17 de juny; fou acusat de no complir amb totes les mesures sanitàries. Miquel Barceló, doctor en Medicina, havia estat assignat com a metge consultor segon del cordó d'ençà de dia 31 de maig, però entrà a Sant Llorenç dia 11 de juliol per ordre de la Junta Superior de Sanitat.

¹³ Pedro Rodríguez era tinent coronel del Regiment de Saragossa, encarregat militar de les tropes del Cordó amb Josep Ferrer, Tomàs de Verí i Rafael Casteras, consecutivament. Quan Rafael Casteras, dia 14 de novembre, traslladà el Quarter General del Cordó des de Son Peretó a Manacor, Rodríguez quedà al cordó. Quan s'aixecà el Cordó Sanitari, dia 1 de febrer de 1821, seguí com a comandant del Cordó d'Observació, i durant alguns mesos més, controlà els moviments de població entre els diferents pobles de la zona.

¹⁴ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRC 005 p023.

Plan del Lazareto establecido en la casa de Son Joy (AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRC 005p023).

El títol complet del plànol és *Plan del Lazareto establecido en la casa de Son Joy, formado con ramas el recinto principal y circulado de cuerdas y estacas para evitar que no se aproxime persona alguna al recinto. Por D Pedro Rodriguez, Ayudant Genl de [...]M.*

Compta amb una escala en brases castellanes que permet calcular de forma aproximada les dimensions de l'edifici, que serien unes 28 brases de longitud per 22 brases d'amplada. La braça castellana té una longitud d'1,6718 m, la qual cosa ens donaria unes dimensions d'uns 46,8 m per 36,8 m, que semblen mesures exagerades per a una edificació tan sols dividida en quatre cambres. Podria tractar-se d'un error en l'escala, o en la identificació de la unitat de mesura. Seguint amb la mateixa escala, l'espai total delimitat per branques seria un rectangle d'uns 108,7 m de llarg per 92,3 m d'ample, aproximadament una hectàrea.

El plànol no conté indicació de l'orientació, però per la situació de la casa respecte al cordó sabem que la part superior del full està orientada, aproximadament, cap al nord-est.

Fent un recorregut de la part superior del full (interior de la zona acordonada) fins a la part inferior (zona lliure de contagi), es troben les següents seccions:

- L'àrea de preparació per a l'entrada al llatzeret, que compta amb:
 - Tiendas de campaña p^a labar a los cuarentenarios
 - Barraca p^a la tropa y Comis^o de la Junta de Sanidad
 - Canal p^a dar agua cuando se laban.

La barraca per a la tropa i el comissionat de la Junta de Sanitat es troba separada de les tendes de campanya dels *quarantenaris* per alguna estructura que no queda descrita. Per sobre d'aquesta estructura s'envia l'aigua que ha de servir per rentar-se abans d'entrar al llatzeret.

- El llatzeret, que compta amb:
 - Estacas y cuerdas que circuyen todo el recinto
 - Barrera de entrada
 - Comunes
 - Edificio
 - Deposito de leña
 - Ventiladero
 - Barrera con las canales para agua y vino

L'edifici del llatzeret, per tant, queda tancat dins una línia formada per estacs i cordes que, alhora, també tanca una segona línia física que segons el títol del document han de ser branques.

Tot l'espai delimitat només té una entrada, des de la part interior del cordó, i una sortida, cap a l'exterior del cordó. A l'interior es troben establerts tan sols tres punts essencials: l'edifici que acollirà la gent, el dipòsit de llenya i els «comunes», que probablement es refereix als forats comuns. El «ventiladero» era l'espai on s'havia de penjar tota la roba que entrava al llatzeret, que no es podia tocar mentre fossin allà.

Voltant l'estructura, als que serien els extrems nord, sud-est i oest, s'hi troben tres «garitas» on, suposadament, hi havia un guàrdia permanent.

- El Cordó Sanitari, que queda indicat per una línia de punts amb banderoles i les paraules «línea incomunicada». A més, a les proximitats s'hi pot trobar la «Barraca 39».

Relació de persones que romangueren a Son Joi

Dia 23 d'octubre de 1820, Rafael Casteras (la identificació no és segura, la signatura no és clara) indica a la Junta Superior de Sanitat que ja té una llista de 39 persones de Manacor que estarien en disposició de formar el primer grup per entrar al llatzeret:¹⁵

Según los informes que he tomado resulta que solo 39 personas, entre ellas 2 mujeres, se han presentado naturales de Manacor para hacer la cuarentena, además es lo justo se admitan en ella al vicario auxiliar de San Lorenzo¹⁶ y al Doctor Botellas.

A la mateixa carta, es ratifica el que s'havia esmentat a altres documents pel que fa al manteniment dels usuaris del llatzeret:

En atención a que las referidas 39 personas son todas de la clase de jornaleros y de consiguiente no tienen de qué mantenerse, deberá atenderse a su subsistencia por medio de una olla económica, de que deberá cuidar el Ayuntamiento de Manacor aun cuando se haya de satisfacer de otros fondos que los de sanidad de dicha villa.

Dia 2 de novembre la Junta Superior de Sanitat confirmava a Casteras que es permetria l'entrada de les persones esmentades a la carta de dia 23 d'octubre:

La Junta ha resuelto se admitan en cuarentena en las casas de Son Joy todos los individuos que lo han solicitado hasta que quepan en ellas con la debida separación de leyes, el Vicario Mestre, el Doctor Botellas y el Doctor Barceló [...].¹⁷

Per la seva part, l'Ajuntament de Manacor intentà al·legar que no es podia permetre mantenir més gent després de totes les despeses que estava suposant el cordó. Les negociacions es mantingueren fins que dia 17 de novembre aquest punt, el pagament de l'olla econòmica, semblava ser l'únic que encara quedava per aclarir abans d'obrir el llatzeret de Son Joi:¹⁸

Estando para concluirse la obra del Lazareto de Son Joy, y por consiguiente en disposición de que den principio a la cuarentena los individuos que lo han solicitado, ofició ayer al Ayuntamiento de esta villa de Manacor para que proporcionase desde el día de mañana la sopa económica que según las instrucciones de VS debe suministrar, y manifestándose dicha corporación no se halla con fondos para verificarlo, como verá VS por el oficio cuya copia acompaño. Lo pongo en su superior conocimiento para que se sirva dar las disposiciones que estime convenientes: en el concepto de que facilitado dicho suministro puede darse principio a la cuarentena.

Finalment, tot i les negatives inicials, l'Ajuntament accedí a fer-se càrrec del pagament de la sopa pels seus veïnats dins el llatzeret.

Sembla que, veient que Son Joi tenia capacitat per atendre més dels 39 *quarantenaris* manacorins amb els doctors i el vicari de Manacor, l'Ajuntament de Sant Llorenç proposà l'entrada també de tres dels quatre fossers que hi havia, dos de Ciutat i un de Manacor; a més, s'hi sumaren alguns altres civils que havien estat membres voluntaris del cordó intern de Sant Llorenç i tres persones que havien ajudat a contenir un cavall que havia creuat la línia desbocat. El total de persones aptes per entrar, dia 22 de novembre, pujava a 49 persones.¹⁹

Finalment, no sabem per quina raó, tan sols entraren a Son Joi, dia 23 de novembre, 38 persones:²⁰

Relación de los individuos que han entrado en el lazareto de Son Joy para hacer la cuarentena que da principio en el día de la fecha. [23 de noviembre]

- Don Bartomeu Mestre²¹ Vicari
- Don Miquel Barceló Doctor
- Don Pere Josep Botelles Doctor
- Jornalers manacorins:
- Miquel Truyols 1º [hi hagué dos Miquel Truyols]
- Julià Ferrer
- Gabriel Alzamora [caliu¿?]
- Jaume Vallcaneres
- Joan Pasqual Mayol
- Antoni Riera rafal
- Antoni [Ansé¿?] pallarenca
- Bartomeu Febrer Mora
- Nadal Llull
- Joan Nadal guixa
- Bernat Estelrich
- Bartomeu Miquel
- Jaume Muntaner
- Sebastià Serra pere
- Antoni Sureda Morey
- Tomàs Fiol
- Bernat Riera

¹⁵ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRIP 005 p053.

¹⁶ Es refereix al vicari de Manacor, Bartomeu Mestre, que havia entrat com a voluntari a Sant Llorenç dia 16 de juny i havia expressat la seva voluntat de passar les festes de Nadal amb la seva família a Manacor, quan ja no era essencial la seva presència a Sant Llorenç.

¹⁷ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRIP 006 p003.

¹⁸ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRC 004 p055.

¹⁹ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRC 004 p080.

²⁰ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRC 004 p090.

²¹ Durant tot el treball de transcripció de documentació, s'ha procurat normalitzar els noms i llinatges sempre que ha estat possible, per facilitar la recerca posterior de coincidències i el seguiment de les històries de totes i cadascuna de les persones esmentades. Molts d'aquests noms tenen a darrere històries que es poden desenvolupar llargament en futures publicacions.

- Pere Juan dominche
- Joan Gomila
- Joan Cabrer rafaló
- Bartomeu Vallcaneres, con dos hijos²²
- Guillem Sales montañó
- Bernat Morey

Dones:

- Margalida Fullana
- Magdalena Fullana
- Tonina ful
- Gabriela Duran
- Joana Maria Galmés
- Catalina Sureda
- Miquel Truyols 2º, condemnat a fosser de Sant Llorenç
- Josep Llabrés fosser voluntari de Ciutat
- Miquel Femenies fosser voluntari de Ciutat
- Miquel Ribot que havia rentat el cavall

Durant els dies següents, veient que la quarantena de Son Joi es trobava a la meitat de la seva capacitat, la Junta Superior de Sanitat proposà l'entrada de tots els soldats que havien format part del cordó intern de Sant Llorenç, deixant clar que no es permetria, encara aleshores, l'entrada a Son Joi de cap persona que hagués estat més enllà d'aquest cordó, a Artà, Son Servera o Capdepera.²³ Es contestava, per exemple, al practicant de cirurgia Mateu Moragues, voluntari a Son Servera, que es consideraria la seva entrada a Son Joi en un segon grup, però que no era possible en aquells moments.

Dia 1 de desembre, finalment, entraren les onze persones restants que havien d'haver entrat amb el primer grup i altres dos individus:²⁴

- Lista de los individuos pertenecientes al cordón de San Lorenzo que han entrado en cuarentena en el día de la fecha [1 de desembre].
- Manuel Picacio mariner d'una bergantina anglesa
 - Jaume Vidal mariner d'una bergantina anglesa
 - Bartomeu Gamundí
 - Gabriel Ramis

- Bartomeu Vich
- Guillem Bonet
- Jaime O'Donell
- Damià Vidal
- Pedro Cilió mariner d'una bergantina anglesa
- Antonio Palmer
- Pau Balaquer
- Antonio Mas
- Luís Costa mariner d'una bergantina anglesa

A excepció de Pau Balaguer i Antoni Mas, dels quals tan sols sabem que probablement eren part de les persones de confiança de la Junta Superior de Sanitat que s'havien presentat a Son Peretó dies 15 i 17 de juny de 1820²⁵, la resta dels esmentats en aquesta llista apareixen entre les persones que voluntàriament havien entrat dins la zona contagiada per passar a formar part del cordó interior de Sant Llorenç dia 25 de juliol 1820.²⁶

El mateix dia 1 de desembre, Rafael Casteras enviava una nova llista de membres del cordó que podrien haver entrat a Son Joi el més prest possible; dia 4 de desembre la Junta Superior de Sanitat decidí suspendre la seva entrada.²⁷

La Junta Superior de Sanitat acabà decidint que, vist que des d'agost no moria ningú de la malaltia a cap punt de la zona acordonada, es podria reduir la quarantena de Son Joi a tan sols 20 dies de reclusió. Tomàs de Verí, que es trobava a Manacor i havia recuperat el càrrec de comandant general del Cordó de Sanitat, respongué dia 22 de desembre que «en ningú cas les permetiré pasar al país sano antes del día que señala SM en la citada orden».²⁸ Es refereix a una Real Orden de dia 9 de novembre de 1820 per la qual la quarantena havia de durar fins dia 31 de gener de 1821. En aquest cas, sembla que fou un malentès de Tomàs de Verí, ja que la Real Orden es referia a la durada del Cordó Sanitari (la quarantena de tot el llevant de Mallorca), i no a la quarantena particular de Son Joi.

Finalment, seguint les ordres de Tomàs de Verí i sota la direcció de Pedro Rodríguez i Jaume Salvà²⁹, dia 24 de desembre de 1820 tengueren les portes

²² Bartomeu Vallcaneres havia entrat com a voluntari per servir al cordó de Sant Llorenç dia 25 de juny, probablement per tenir l'oportunitat d'anar a cercar els seus dos fills.

²³ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRIP 006 p035.

²⁴ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRC 005 p017.

²⁵ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CJF 004 p074 i AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CJF 004 p095.

²⁶ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CEIP 002 p182.

²⁷ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CRIP 007 p009.

²⁸ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CEIP 006 p061.

²⁹ Jaume Salvà Munar (Algaida, 1793 - Madrid, 1855). Doctor en Medicina i consultor segon del cordó a partir de dia 10 d'agost de 1820. Una vegada aixecat el Cordó Sanitari, seguí treballant juntament amb Pedro Rodríguez al Cordó d'Observació.

obertes cap a Manacor totes les persones que havien entrat a Son Joi.³⁰

El llatzeret de Son Joi quedà tancat i no es tornà a utilitzar durant el contagi. La majoria de les persones que per una raó o altra havien obtingut permís per sortir del llevant de Mallorca abans de dia primer de febrer de 1821, acabaren agafant un vaixell i passant la quarantena al llatzeret de Maó, on n'entraren 65 dia 18 de desembre. Cinc soldats de diferents regiments hagueren de quedar a Artà per trobar-se malalts en el moment de la partida.³¹

Estadística escolar del curs 1924-1925. El cas concret de les escoles públiques de Manacor

Antoni Aulí Ginard i Joan Pons Julià

Durant la dictadura del general Miguel Primo de Rivera amb el suport de la burgesia, els terratinents i l'exèrcit i essent rei d'Espanya el borbó Alfons XIII, l'Església catòlica intentava tenir sota el seu control l'educació infantil i d'aquesta forma aconseguir una influència important sobre la societat del moment. Algunes congregacions, fins i tot arribades d'altres països en què el laïcisme els havia despulat de la seva primacia educativa, tingueren aquí una bona rebuda. En aquest context, l'ensenyament seguia una línia espanyolista, uniformitzant i catòlica, que servia de vehicle ideològic d'un règim que tenia com a valors fonamentals el patriotisme i la religió.

L'ensenyament primari, que venia d'una important despreocupació per part d'anteriors governs, seria pràcticament oblidat per la dictadura, que va brindar la seva atenció al secundari (molt més conservador), en el qual es varen fer les millores més significatives.

A partir de la publicació de l'Estatut General del Magisteri de 1923, alguns mestres, a través de l'Associació Nacional del Magisteri, varen dirigir els seus escrits al Govern de Primo de Rivera sol·licitant-li les reformes necessàries que, segons ells, eren imprescindibles per millorar la penosa situació de l'ensenyament primari al país.

Els principals problemes amb què es trobava l'educació de l'època, eren a grans trets els següents:

1. El baix nivell salarial, que obligava els mestres a viure en un ambient

³⁰ AHRAMIB PES1820 COR_CIC_CEIP 006 p073.

³¹ AHRAMIB PES1820 COR_CMD_CPS 001 p073.